

הקיבוץ: ימים ראשונים

"קיבוץ מקום", עמיה ליבליך, ימים ראשונים – הקמת הישוב, מדברי שאול, בן 61

נשלחנו לעבודת חוץ משום שהיינו או במקום הרבה אנשים; משק לא היה לנו, ולא היתה פרנסה. פשוט לא היה מה לאכול. אלה היו ימים קשים, בשנת 1936. כל הזמן חיפשנו עבודות חוץ כדי להתקיים ולבנות את המשק, כי הרי התחלנו מאפס.

אז לא הרגשתי שהיה קשה. אבל עכשיו, כשאני חושב על הימים הראשונים ההם, אני מרגיש שזה היה קשה גורא ואכזרי גורא (בחדגשה). למשל, כשהיו באים אנשים חדשים. קשה לתאר במלים את קשיי ההסתגלות הראשונה. חבר היה מגיע – והיה פה מחסן א'. מחסן א' זה מחסן בגדים שאתה מוסר בו כל מה שיש לך, מחוט ועד שרוך נעל, וכל יום ששי אתה מקבל חבילה

של בגדים שהמחסנאית מסדרת לך. ממש קומונה. היו באים אנשים מחוץ-לארץ, בני טובים עם חליפות טובות, עם שמלות יקרות – וכעבור יום היו לוקחים מהם את זה. הם היו נשברים, ממש נשברים. אפילו אני, שכבר ידעתי מה מחכה לי, הרגשתי את זה. כשהלכתי למשק, ההורים שלי דאגו לצייד אותי. קנו לי מעיל עור חדש; אני באתי עם מיטה ומזון על הגב, סחבתי את זה ברגל מהרכבת עד המעיין. וכעבור יום לא נשאר לי מזה סימן. (צוחק). הכל נהפך לרשות הכלל, ומזה אתה מקבל מה שנותנים לך. אני הייתי מוכן לזה ונפגעי פחות. אבל אני חושב שאנשים שבאו מחוץ לארץ – זה הרס אותם, שבר אותם, ממש קיבלו דכאון מהדבר הזה, ממחסן א'.

במשך השנים ראו שזאת לא שיטה, כי כל אחד צריך את המידה שלו ואת הגודל שלו. – אבל אז היו עושים את זה סטנדרט – העיקר שלכל אחד תהיה חולצה, לכל אחד גופיה; אותו הדבר לכולם.

גם במגורים היה קשה מאוד. בהתחלה היו אהלים. אבל לזה הייתי רגיל עוד מבית-הכרם. גם שם גרנו באוהל. במעיין למטה גרו בצריפים. אבל כשאני באתי, לא היה לי מקום לישון וישנתי עם עוד אחד במיטה. בקיץ גרנו בסוכות על העצים, ובעתלית שוב באוהל. אחרי שהתחתנתי, היו פה צריפונים, צריפים קטנים של 6 על 4 מ', בכל צריף שלושה חדרונים עם מחיצות. כך גרו שלוש משפחות. כל חדר היה בדיוק ברוחב של הספה פה. חלון, דלת לכניסה, בלי שירותים, בלי שום דבר. על שירותים ומקלחת אין מה לדבר – אלה היו במרחק עצום. זה היה באמת קשה, אבל אז לא הרגשתי שזה קשה.

הקדחת פה היתה איומה. גם בלי ביצות האנשים סבלו מאוד. מעטים ניצלו מהמחלה. זו מחלה שמתישת את הכוחות. גם אני חליתי. אז התחלנו לישון עם כילות. בחום הזה לישון תחת כילה! בלילות הייתי כאילו לכוד בזה, ממש סיוט.

המזון היה דבר שאני אפילו לא יכול לתאר היום. אבל גם מזה לא סבלנו אז. היה הרבה לחם. שמן וסוכר – חפשי. ביצה – לפעמים חצי ביצה, וגם זה לא כל יום. ריבה – בתוך הכף, היו מורידים ומיישרים בסכין שלא תקח יותר מדי חמאה – לעתים רחוקות. חתיכת עוגה או ביצה היו אוכל ליום שלם לאיש שהיה הולך לעבוד עבודה גופנית בחוץ. לא פלא שאנשים ברחו, שכל כך הרבה אנשים ברחו. גם העבודה היתה קשה. חברים רבים עבדו אז במחצבה. ועכשיו אין למצוא אף יהודי אחד שעובד במחצבה. בודדים אולי. ועכשיו המחצבות ממוכנות. אני עבדתי בעבודות שדה כל השנים, עד היום הזה. זה גם כן לא קל.

משק farming community
פרנסה livelihood
להתקיים to survive

אכזרי cruel
הסתגלות adjustment
מחסן storeroom
מוסר, למסור to give away
חוט string שרוך נעל shoestring
(meaning: The smallest of things)

חבילה package
מחסנאית stock keeper
חליפה suit
שמלות, שמלה dress
לצייד to supply
מעיל jacket, coat
עור leather
מזרן mattress
מעין spring, well
סימן sign

רשות הכלל public property
נפגעי, להפגע to be hurt
הרס, להרוס to destroy
דיכאון depression
שיטה system, method

מידה, גודל size
גופיה undershirt
מגורים living quarters
אוהל tent
צריף wood shack
מחיצות dividers
ספה sofa

שירותים toilet מקלחת shower
קדחת malaria
ביצות swamps
מתישה, להתיש to exhaust
כוח, כוחות strength
כילות, כילה mosquito net
לכוד trapped

ריבה jam
כף tablespoon
סכין knife
גופנית physical
לא פלא no wander
ברחו, לברוח to run away
מחצבה quarry

בודד, בודדים isolated
ממוכן mechanized, automated

to define הגדירה, להגדיר
 privacy פרטיות
 secrets סודות
 photograph תצלום
 suitcase מזוודה, מזוודות
 wicker נצרים
 common משותף
 to stumble upon נתקל, להתקל
 envelope מעטפה
 addressee מכתב
 objection מחאה
 limit גבול
 content תוכן
 candle נר
 to crowd, huddle הצטופפו, להצטופף
 to move around, wiggle טלטל, לטלטל
 limbs גפיים
 crowdedness, density צפיפות
 uniting מלכדת
 seemingly לכאורה
 to stir בוחשים, לבחוש
 bowl קערית, קעריות

to remain נותר, להוות
 building מבנה
 area שטח
 den מאורה
 concrete בטון
 narrow צר
 compartment תא, תאים
 mat מחצלת
 gap רוח
 to protrude השתרבבו, להשתרבו
 under the protection of בחסות
 snores נחרות
 to roll over התגלגל, להתגלגל
 to pretend להתחזות
 invasion פלישה
 חרישות, חרישי – שקט
 to produce הניבו, להניב
 obvious גלוי
 to conduct נערך, לערוך
 inquiry בירור
 to admit הודו, להודות
 charge, allegation אשמה
 to be forced to נאלצה, להיאץ
 to inherit ירש, לרשת
 breadbasket סלסילה
 to dress up as התחפש, להתחפש
 melody ניגון
 to accompany ליווה, ללווה
 comb מסרק
 speech in rhymes נאום מחורז
 electricity pole עמוד חשמל
 to gulp, drink לגמו, ללגום

הקבוצה הגדירה את עצמה כמשפחה. הפרטיות נאסרה; במשפחה אין סודות. תצלומי הורים ואחים הוצאו ממזוודות הנצרים ורוכזו באלבום משותף. כל מכתב אישי שנשלח אל אחד מהם מאודסה, מקייב, ממוסקבה, מיארוסלאבל, נפתח והוקרא לכולם בידי מי שנתקל ראשון במעטפה, בפניו של המכתב או שלא בפניו, למרות מחאותיה של קלרה, שהיתה בודדה בדעתה שגם לשיתוף צריך להיות איזה גבול. "במשפחה אין סודות", הזכירו לה, וכל מכתב, גם אם תוכנו היה אינטימי, נבדק מעל נר. אבל בלילות חלם כל אחד על הוריו. באוהל הבנים הצטופפו הפיונים שניים-שניים במיטה, מלבד לונה, שאיש לא רצה לישון איתו משום שטלטל את גפיו. בצפיפות המלכדת-לכאורה נדדו החלומות הביתה, אל אמא ואבא היושבים בשתיקה ליד הסמבור ובוחשים ריבה בקעריות התה.

MODERN HEBREW AT HARVARD, Advanced Intermediate Level,
 Spring Semester

"הביתה", אסף ענברי, עמ' 65-66

קלרה וארבעים החברים האחרים שנותרו בקבוצת השומר הצעיר מס.ס.ר גרו ברפת של קבוצת כנרת. הרפת היתה המבנה היחיד בשטח.

הרפת היתה מאורת בטון צרה שחולקה לתאים באמצעות מחצלות תלויות. התא המרכזי, הגדול, היה חדר האוכל.

המחצלות שבין התאים הגיעו כמעט עד הרצפה, ומבעד לרווח השתרבבו בלילות ידיים ורגליים. מדי פעם בפעם, בחסות הנחרות, התגלגלו בחורים שהתחזו לישנים (שהרי טבע האדם הוא להתגלגל מתוך שינה) אל תאיהן של בחורות שכנות, ולא תמיד נדחו. הפלישות החרישיות הניבו שלושה הריונות, ובסוף החורף, כשההריונות כבר היו גלויים לעין, נערך בירור ובו הודו חמישה בחורים באשמה. הואיל ומספר האשמים עלה על מספר ההריונות, נאלצה הקבוצה להתאזר בסבלנות עד הלידות, שבהן יתברר ממי ידש כל תינוק את פדצופו. בפסח נערך בחדר האוכל של הרפת מעין ליל סדר. בסלסילה שעל השולחן היו מצות ופרוסות לחם. חיים ייני התחפש ליהודי ובמבם ניגון חסידי שזכר מהבית, מיטיה גרין ליווה אותו במסרק, ברצ'יק שפירא זיהה את הניגון ושר בידיש ביילורוסית, ואיליה גושינסקי נזכר שברצ'יק שר לו את השיר הזה כשהחביא אותו בבקתתו, והצטרף גם הוא בידיש, אף שלא הבין את המילים לא אז ולא עכשיו. מולה זהרהרי נשא נאום מחורז על מסעות הקבוצה ("ילכו יומם ולילה אל עבר העמל, וילך לפנייהם עמוד החשמל"), ואחר כך רקדו כולם ולגמו זה אחר זה, תוך כדי ריקוד, מבקבוק יין שקלרה קנתה בטבריה.